

บทความวิจัย

การประเมินหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร Curriculum Evaluation of Doctor of Philosophy in Development Education, Faculty of Education, Silpakorn University

ธีรศักดิ์ อุ่นอารมย์เลิศ*

ไชยยศ ไพวิทยศิริธรรม*

ลุยง วีระนาวัน**

พัทธ์ สุพรรณโณภาพ***

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง การประเมินหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินความก้าวหน้าของการดำเนินการในด้านสภาพแวดล้อม/บริบท ปัจจัยนำเข้า กระบวนการผลิตบัณฑิต ผลผลิตระหว่างทางของหลักสูตร และศึกษาสภาพปัญหา อุปสรรค ความต้องการ และข้อเสนอแนะของผู้ที่เกี่ยวข้องที่มีต่อการบริหารจัดการหลักสูตร โดยมีผู้ให้ข้อมูลสำคัญของการวิจัยครั้งนี้จำนวน 4 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มคณะกรรมการบริหารหลักสูตร 2) กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ 3) กลุ่มนักศึกษาปัจจุบัน และ 4) กลุ่มอาจารย์ผู้สอน ในการประเมินหลักสูตรครั้งนี้เป็นการประเมินความก้าวหน้า (Formative Evaluation) โดยรวบรวมข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ แบบสอบถาม และแนวทางการสัมภาษณ์ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณใช้สถิติการแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ (%) ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เนื้อหาและสรุปประเด็นสำคัญจากการสัมภาษณ์และรายงานเป็นความเรียง

ผลการวิจัยพบว่า

1. การประเมินสภาพแวดล้อม/บริบท ด้านวัตถุประสงค์ พบว่าผู้ประเมินทุกกลุ่มมีความเห็นสอดคล้องกันว่าวัตถุประสงค์ของหลักสูตรทั้ง 5 ข้อมีความชัดเจน เหมาะสมกับสภาพการณ์ในปัจจุบัน มีความสอดคล้องกับนโยบายของหน่วยงานต่างๆ และมีความสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.45 - 5.00$) ด้านโครงสร้างของหลักสูตรพบว่ามีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.46 - 4.89$) ด้านความเหมาะสมของรายวิชาพบว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.56 - 4.92$)

* ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ประจักษ์วิชาพื้นฐานทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

** อาจารย์ ดร. ประจักษ์วิชาพื้นฐานทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

*** อาจารย์ ประจักษ์วิชาพื้นฐานทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

2. การประเมินปัจจัยนำเข้า ด้านปัจจัยสนับสนุนของหลักสูตร ได้แก่ ทรัพยากรที่ใช้ในการดำเนินการ สื่อ ตำรา และสถานที่ มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 3.92 - 4.88$) ด้านสิ่งที่เกี่ยวข้องในหลักสูตร ได้แก่ คุณลักษณะผู้สอนพบว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.45 - 5.00$) คุณลักษณะของผู้เรียนและการบริหารจัดการหลักสูตรพบว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.83 - 5.00$)

3. การประเมินกระบวนการ ประกอบไปด้วย 2 ด้าน ได้แก่ ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน พบว่ามีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.38 - 5.00$) ด้านการวัดและประเมินผลพบว่ามีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.40 - 5.00$)

4. การประเมินผลผลิตระหว่างทางของหลักสูตร คณะกรรมการบริหารหลักสูตร และอาจารย์ผู้สอน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับผลผลิตของหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษาสอดคล้องกัน โดยเห็นว่ามี ความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.72 - 4.83$)

5. การศึกษาสภาพปัญหา อุปสรรค ความต้องการและข้อเสนอแนะของผู้ที่เกี่ยวข้องที่มีต่อการบริหารจัดการหลักสูตร พบว่าควรเพิ่มเติมรายวิชาทางอนาคตศึกษา เพื่อเตรียมความพร้อมในการเข้าสู่ประชาคม เศรษฐกิจอาเซียน

คำสำคัญ: 1. การประเมินหลักสูตร 2. การประเมินความก้าวหน้า 3. พัฒนศึกษา

Abstract

The objectives of the Curriculum Evaluation of Doctor of Philosophy in Development Education, Faculty of Education, Silpakorn University are to evaluate the progress of the operation in environment/context, inputs, graduate production process, intermediate outcomes/effect of the program, and to study the problems, obstacles, needs, and suggestions of the person involved about the program administration. This research has 4 groups of data provider, which are 1) Program committee 2) Experts 3) Current students 4) Teachers. The evaluation of this program is a formative evaluation, which collects both quantitative and qualitative data. Tools used in this research are questionnaires and interview guidelines. Quantitative data analysis uses frequency distribution statistic, percent (%), mean ($\bar{X}$), and standard deviations (SD), while qualitative data analysis use content analysis and conclude the main points from the interviews, then report in essay.

Research result showed that:

1. Environment/context evaluation about objectives finds that all evaluators have corresponding opinions that all 5 objectives of the program are clear and suits the current situation, corresponded with the policy of agencies, and corresponded with the student's needs at the high - highest level ($\bar{X} = 4.45 - 5.00$). The structure of the program have the high - highest appropriateness level ($\bar{X} = 4.46 - 4.89$). The subjects in the program have the highest appropriateness level ($\bar{X} = 4.56 - 4.92$).

2. Inputs evaluation in the program's supporting factors, i.e., resources use in operations, medias, textbooks, and places have high - highest appropriateness level ($\bar{X} = 3.92 - 4.88$). In the things involved in the program, i.e., character of the teachers have high - highest appropriateness level ($\bar{X} = 4.45 - 5.00$). Character of the students and program administration have the highest appropriateness level ($\bar{X} = 4.83 - 5.00$).

3. Process evaluation consists of 2 things. The teaching activities have high - highest appropriateness level ($\bar{X} = 4.38 - 5.00$). Measurement and assessment have high - highest appropriateness level ($\bar{X} = 4.40 - 5.00$).

4. Intermediate outcomes/effect of the program evaluation. The program committee and teachers have corresponding opinion that the intermediate outcomes/effect of the Doctor of Philosophy in Development Education program have highest appropriateness level ($\bar{X} = 4.72 - 4.83$).

5. By studying the problems, obstacles, needs, and suggestions of person involved in the program administration, found that, the future studies course should be added in order to prepare for entering the Asian Economic Community (AEC).

Keywords: 1. Evaluation of the Doctor's Degree Program 2. Formative Evaluation 3. Development Education

บทนำ

การศึกษาถือเป็นรากฐานที่สำคัญและมีบทบาทอย่างยิ่งต่อการพัฒนาประเทศชาติ สังคม และมนุษย์ให้มีความเข้มแข็ง เจริญก้าวหน้า ทนต่อความเปลี่ยนแปลงของโลกปัจจุบัน ซึ่งเป็นยุคของเทคโนโลยีและการสื่อสารที่ไร้พรมแดน หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า โลกของยุคโลกาภิวัตน์ (Globalization) นานาประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศผู้นำความเจริญทางเศรษฐกิจและเทคโนโลยีได้ให้ความสำคัญกับการศึกษาเป็นอย่างมาก โดยมีการจัดสรรงบประมาณในการให้การศึกษาแก่ประชาชนในลำดับต้นๆ ของการจัดสรรงบประมาณในแต่ละปี เช่นเดียวกันกับประเทศไทยที่ได้ให้ความสำคัญกับการให้การศึกษาแก่ประชาชน โดยเฉพาะการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาที่ถือเป็นการศึกษาในระดับสูงสุดในระบบการศึกษา ซึ่งเป็นการศึกษาค้นคว้าวิจัยเพื่อเสริมสร้างองค์ความรู้และกระบวนการเรียนรู้ในศิลปวิทยาการแขนงต่างๆ ที่หลากหลาย ถ่ายทอดความรู้ทางวิชาการ วิชาชีพชั้นสูง และ

กระบวนการเรียนรู้ เพื่อผลิตกำลังคนที่มีความสามารถสนองตอบต่อความต้องการของบุคคล ชุมชน และประเทศชาติโดยรวม ดังนั้นการศึกษาระดับอุดมศึกษาถือเป็นเสมือนแหล่งความรู้ที่จะเสริมความก้าวหน้าทางวิชาการ โดยในการจัดการศึกษาให้บรรลุผลสำเร็จ สิ่งสำคัญที่จะทำให้การศึกษาดำเนินไปตามจุดมุ่งหมายได้ก็คือ หลักสูตร (กาญจนา คุณารักษ์, 2540: 2) ซึ่งหลักสูตร คือ ประมวลแผนการเรียนรู้ที่กำหนดไว้อย่างเป็นระบบ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการจัดการศึกษาให้แก่ผู้เรียน อันจะก่อให้เกิดความรู้ ทักษะ คุณลักษณะ และพัฒนาการให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร อย่างไรก็ตามเมื่อสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมีการเปลี่ยนแปลงไป ก็จะมีผลกระทบต่อหลักสูตรซึ่งได้สร้างขึ้นในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรตามไปด้วย เพื่อให้หลักสูตรมีความทันสมัยและสามารถตอบสนองต่อความต้องการทางสังคมได้ ซึ่งการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงหลักสูตร

จะทำได้ก็ต้องมีการการประเมินหลักสูตรอย่างต่อเนื่อง ซึ่งการประเมินหลักสูตรจะทำให้ทราบถึงแนวโน้มว่าควรจะพัฒนาหลักสูตรไปในทิศทางใด (กาญจนา คุณารักษ์, 2540: 219) ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของ วิชัย วงษ์ใหญ่ (2523: 203) ว่าการประเมินหลักสูตรเป็นการพิจารณาเกี่ยวกับคุณค่าของหลักสูตร โดยใช้ผลจากการวัดในแง่ มุมต่างๆ ของสิ่งที่ประเมินเพื่อนำมาพิจารณาร่วมกัน และสรุปว่าจะให้คุณค่าของหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นมา นั้น เป็นอย่างไร มีคุณค่าดีหรือไม่เพียงใดหรือได้ผลตรงตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่ มีส่วนใดที่ต้องปรับปรุงแก้ไข

ภาควิชาพื้นฐานทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ได้เปิดการเรียนการสอน ในหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา ตั้งแต่ปีการศึกษา 2552 จนถึงปัจจุบันเป็นระยะเวลา 4 ปี ซึ่งตามเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาแห่งชาติ ได้กำหนดให้มีการปรับปรุงหลักสูตรทุก 5 ปี แต่เนื่องจากเกณฑ์รอบคุณวุฒิมาตรฐานระดับอุดมศึกษา (TQF) กำหนดให้สาขาวิชาดำเนินการปรับปรุงหลักสูตรให้แล้วเสร็จในปีการศึกษา 2556 ดังนั้นจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ภาควิชาพื้นฐานทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ จะต้องมีการประเมินความก้าวหน้าของการดำเนินการตามหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา เพื่อให้ทราบว่าหลักสูตรสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ตามที่กำหนดไว้หรือไม่ มากน้อยเพียงใด ตลอดจนศึกษาถึงปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นและข้อเสนอแนะที่มีต่อหลักสูตรจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับหลักสูตรหลายกลุ่ม เพื่อจะได้นำผลการประเมินไปปรับปรุงหลักสูตรทั้งในส่วนของเนื้อหาสาระ โครงสร้างของหลักสูตร กลไกการ

บริหารหลักสูตร ตลอดจนการดำเนินการเกี่ยวกับหลักสูตรในด้านต่างๆ เพื่อจะได้ปรับปรุงหลักสูตรให้มีความทันสมัย เหมาะสมกับสภาพการณ์ปัจจุบันที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว และยังช่วยแก้ไขและป้องกันปัญหาอุปสรรคที่จะเกิดขึ้นต่อไปในอนาคตได้ด้วย

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อประเมินสภาพแวดล้อม/บริบท ปัจจัยนำเข้าของหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิตสาขาวิชาพัฒนศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

2. เพื่อประเมินกระบวนการผลิตบัณฑิตของหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิตสาขาวิชาพัฒนศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

3. เพื่อประเมินผลผลิตระหว่างทางของการดำเนินการหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

4. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาอุปสรรคความต้องการ และข้อเสนอแนะของผู้ที่เกี่ยวข้องที่มีต่อการบริหารจัดการหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยมุ่งประเมินหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิตสาขาวิชาพัฒนศึกษาคณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยศิลปากรเป็นการวิจัยเชิงประเมิน (Evaluation Research) เป็นการประเมินความก้าวหน้า (Formative Evaluation) ของการบริหารจัดการหลักสูตร ดังแสดงรายละเอียดดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงขอบเขตด้านเนื้อหาการประเมินหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

วัตถุประสงค์ การประเมิน	ประเด็นการประเมิน	ตัวชี้วัด	แหล่งข้อมูล	เครื่องมือในการเก็บ รวบรวมข้อมูล
1. เพื่อประเมิน สภาพแวดล้อม/บริบท และปัจจัยนำเข้าของ หลักสูตร	ประเมินสภาพแวดล้อม/ บริบท 1. วัตถุประสงค์หลักสูตร 2. โครงสร้างหลักสูตร	1.1 ความเหมาะสมและครอบคลุม ของวัตถุประสงค์ 1.2 ความชัดเจนในการบ่งบอก คุณลักษณะของบัณฑิต 1.3 การนำไปปฏิบัติได้ 2.1 ความเหมาะสมของการ กำหนดสัดส่วนหมวดวิชา/รายวิชา/ ลักษณะวิชา 2.2 ความเหมาะสมของการ กำหนดหน่วยกิตของหลักสูตร 2.3 ความเหมาะสมของรายวิชาใน	1. ผู้เชี่ยวชาญ 2. กรรมการบริหาร 3. อาจารย์ 4. นักศึกษา	1. แบบสอบถามปลาย เปิดและปลายเปิด 2. แบบสัมภาษณ์
	ประเมินปัจจัยนำเข้า 1. ปัจจัยสนับสนุนใน หลักสูตร 2. สิ่งที่เกี่ยวข้องในหลักสูตร 3. การบริหารหลักสูตร	1.1 ความพร้อมของทรัพยากรที่ใช้ ในการดำเนินการตามหลักสูตร ได้แก่ สื่อ ตำรา และสถานที่ 2.1 ความเหมาะสมของ คุณลักษณะผู้สอน 2.2 ความเหมาะสมของ คุณลักษณะผู้เรียนก่อนและ/หรือ ระหว่างเรียนในหลักสูตร 3.1 ความเหมาะสมของการบริหาร จัดการหลักสูตร	1. กรรมการบริหาร 2. อาจารย์ 3. นักศึกษา	1. แบบสอบถามปลาย เปิดและปลายเปิด 2. แบบสัมภาษณ์
2. เพื่อประเมิน กระบวนการผลิต บัณฑิต	กิจกรรมการเรียนใน หลักสูตร	1. ความเหมาะสมของกระบวนการ เรียนการสอน 2. ความเหมาะสมของการวัดและ ประเมินผลการศึกษา	1. กรรมการบริหาร 2. อาจารย์ผู้สอน 3. นักศึกษา	- แบบสอบถามปลาย เปิดและปลายเปิด - การสัมภาษณ์
3. เพื่อประเมินผลผลิต ระหว่างทางของ หลักสูตร	ผลผลิตระหว่างทางของ หลักสูตร	1. ระดับความรู้ของผู้เรียน 2. ระดับทักษะของผู้เรียน 3. ระดับเจตคติ/คุณลักษณะ/ พฤติกรรมของผู้เรียน	1. กรรมการบริหาร 2. อาจารย์ผู้สอน	1. แบบสอบถามปลาย เปิดและปลายเปิด 2. แบบสัมภาษณ์
4. เพื่อศึกษาสภาพ ปัญหา อุปสรรค ความ ต้องการและ ข้อเสนอแนะ	ปัญหาอุปสรรค ความ ต้องการ ข้อเสนอแนะ	1. สภาพปัญหา อุปสรรค ความ ต้องการและข้อเสนอแนะ	1. ผู้เชี่ยวชาญ 2. กรรมการบริหาร 3. อาจารย์ 4. นักศึกษา	1. แบบสัมภาษณ์

ขอบเขตประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

1. คณะกรรมการบริหารหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร จำนวน 4 คน จากจำนวนคณะกรรมการทั้งหมด 5 คน

2. กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน

3. นักศึกษาหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นปีที่ 1 - 3 ปีการศึกษา 2555 จำนวน 51 คน จากจำนวนนักศึกษาทั้งหมด 76 คน

4. อาจารย์ผู้สอนในรายวิชาต่างๆ ในหลักสูตร ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร จำนวน 6 คน จากจำนวนอาจารย์ผู้สอนทั้งหมด 10 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ประเภทของเครื่องมือการวิจัยครั้งนี้ มี 2 ชนิด คือ

1. แบบสอบถามการประเมินหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร จำนวน 4 ฉบับ มีรายละเอียดดังนี้

ฉบับที่ 1 แบบสอบถามสำหรับคณะกรรมการบริหารหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร เป็นการประเมินความก้าวหน้าของหลักสูตรในด้านสภาพแวดล้อม/บริบท ปัจจัยสนับสนุน สิ่งที่เกี่ยวข้องในหลักสูตร กิจกรรมการเรียนในหลักสูตร และด้านผลผลิตของหลักสูตร ซึ่งข้อคำถามมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ

ฉบับที่ 2 แบบสอบถามสำหรับผู้เชี่ยวชาญเป็นคำถามเกี่ยวกับความคิดเห็นต่อหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ในด้านสภาพแวดล้อม/บริบท และปัจจัยสนับสนุน ซึ่งข้อคำถามมีลักษณะเป็นแบบ

มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ

ฉบับที่ 3 แบบสอบถามสำหรับนักศึกษาหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ที่กำลังศึกษาอยู่ ในปัจจุบัน เป็นการประเมินความก้าวหน้าของหลักสูตรในด้านสภาพแวดล้อม/บริบท ปัจจัยสนับสนุน สิ่งที่เกี่ยวข้องในหลักสูตร และกิจกรรมการเรียนในหลักสูตร ซึ่งข้อคำถามมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ

ฉบับที่ 4 แบบสอบถามสำหรับอาจารย์ผู้สอนในหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร เป็นการประเมินความก้าวหน้าของหลักสูตรในด้านสภาพแวดล้อม/บริบท ปัจจัยสนับสนุน กระบวนการของหลักสูตร และผลผลิตในหลักสูตร ซึ่งข้อคำถามมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ

2. แนวทางการสัมภาษณ์ จะประกอบไปด้วยข้อคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์เกี่ยวกับหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์ ในด้านบริบท ปัจจัยสนับสนุน กระบวนการ ผลผลิต ระหว่างทางของหลักสูตร และการศึกษาสภาพปัญหา อุปสรรค ความต้องการและข้อเสนอแนะ จำนวน 3 ฉบับ มีรายละเอียดดังนี้

ฉบับที่ 1 แบบสัมภาษณ์อาจารย์ประจำหลักสูตร/ผู้รับผิดชอบหลักสูตร/อาจารย์ผู้สอน ในด้านสภาพแวดล้อม/บริบท ปัจจัยสนับสนุน กระบวนการของหลักสูตร และผลผลิตในหลักสูตร

ฉบับที่ 2 แบบสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญทางพัฒนศึกษา ในด้านสภาพแวดล้อม/บริบท และปัจจัยสนับสนุน

ฉบับที่ 3 แบบสัมภาษณ์นักศึกษาระดับดุษฎีบัณฑิตที่กำลังศึกษาอยู่ ด้านสภาพแวดล้อม/บริบท ปัจจัยสนับสนุน สิ่งที่เกี่ยวข้องในหลักสูตร และกิจกรรมการเรียนในหลักสูตร

การวิเคราะห์ข้อมูล

การประเมินหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร มีวิธีการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. การวิเคราะห์สถานภาพและข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามโดยใช้ค่าความถี่ และค่าร้อยละ (%) จำแนกตามกลุ่มของผู้ตอบแบบสอบถาม การวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ทั้ง 5 ด้านได้แก่ ด้านสภาพแวดล้อม/บริบท การประเมินปัจจัยนำเข้า การประเมินกระบวนการผลิตบัณฑิต การประเมินผลผลิตระหว่าง การดำเนินการหลักสูตร และการศึกษาสภาพปัญหา อุปสรรค ความต้องการและข้อเสนอแนะ โดยการหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) จำแนกตามกลุ่มของผู้ตอบแบบสอบถาม ในการวิเคราะห์ข้อมูลที่เป็นมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ ผู้วิจัยได้ใช้เกณฑ์ตามแนวคิดของเบสท์ (Best, 1981: 182) มาใช้ในการแปลความหมายดังนี้

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 4.50 - 5.00 หมายความว่าหลักสูตรมีความเหมาะสมมากที่สุด

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 3.50 - 4.49 หมายความว่าหลักสูตรมีความเหมาะสมมาก

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 2.50 - 3.49 หมายความว่าหลักสูตรมีความเหมาะสมปานกลาง

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.50 - 2.49 หมายความว่าหลักสูตรมีความเหมาะสมน้อย

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.00 - 1.49 หมายความว่าหลักสูตรมีความเหมาะสมน้อยที่สุด

2. การวิเคราะห์ข้อมูลที่รวบรวมได้จากการสัมภาษณ์ และแบบสอบถามปลายเปิดเกี่ยวกับหลักสูตร ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ด้วยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา โดยการวิเคราะห์สรุปประเด็นสำคัญ และเสนอในลักษณะของความเรียง

ผลการวิจัย

ตอนที่ 1 ผลการประเมินสภาพแวดล้อม/บริบท

คณะกรรมการบริหารหลักสูตร ผู้เชี่ยวชาญกลุ่มนักศึกษาปัจจุบัน และอาจารย์ผู้สอนมีความเห็นว่างสภาพแวดล้อม/บริบทของหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา ในภาพรวมมีความเหมาะสม โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. **วัตถุประสงค์ของหลักสูตร** พบว่าวัตถุประสงค์ของหลักสูตรทั้ง 5 ข้อ มีความชัดเจน ครอบคลุม และเหมาะสมกับสภาพการณ์ปัจจุบัน เนื่องจากวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ได้ระบุถึงจุดมุ่งหมายของหลักสูตร และแนวทางในการจัดหลักสูตรได้อย่างชัดเจน โดยเน้นการนำองค์ความรู้ที่ได้รับมาบูรณาการกับศาสตร์อื่นๆ เพื่อสามารถปรับใช้ในการปฏิบัติงานด้านต่างๆ ที่เหมาะสมกับสังคมไทยในปัจจุบัน แต่หากจะมีการปรับเปลี่ยนก็ควรจะไปเน้นให้ความสำคัญในเรื่องของการสร้างดุษฎีบัณฑิตที่มีความพร้อมเพื่อการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน โดยมีรายละเอียดของผลการประเมินดังนี้

1.1 ความเหมาะสมของวัตถุประสงค์

พบว่ากลุ่มคณะกรรมการบริหารหลักสูตรและอาจารย์ผู้สอนทั้งหมด มีความเห็นว่างวัตถุประสงค์ทุกข้อได้แก่ 1. เพื่อผลิตบัณฑิตที่มีความเป็นเลิศทางวิชาการ มีคุณสมบัติของการเป็นนักคิดและนักบูรณาการศาสตร์ที่มีความสามารถ ในการสร้างและจัดการความรู้แบบบูรณาการ เพื่อการพัฒนาประเทศ 2. เพื่อผลิตและพัฒนาองค์ความรู้ใหม่เชิงวิชาการ โดยเน้นการจัดการความรู้ภูมิปัญญาเพื่อการพัฒนาประเทศ แบบสหวิทยาการ โดยอาศัยการศึกษา การพัฒนา การวิจัย ฯลฯ ที่มีมาตรฐานและความเข้มแข็งทางวิชาการ 3. เพื่อเป็นศูนย์กลางทางพัฒนศึกษา แห่งภูมิภาคตะวันตกในการพัฒนาภูมิปัญญาไทยสู่สากล 4. เพื่อสนองนโยบายและยุทธศาสตร์ของชาติในการพัฒนานคน การพัฒนาสังคม การพัฒนาประเทศเพิ่มความสามารถในการแข่งขันระดับนานาชาติและการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน

และ 5. เพื่อสนองนโยบายและยุทธศาสตร์ของ มหาวิทยาลัยในด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชน สังคม และประเทศชาติ มีความเหมาะสมมากที่สุด ส่วน กลุ่มผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่าวัตถุประสงค์ข้อที่ 1, 5, 2 และ 4 มีความเหมาะสมมากที่สุด รองลงมาคือวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 และสำหรับกลุ่มนักศึกษาปัจจุบัน มีความเห็นว่าวัตถุประสงค์ข้อที่ 1, 5 และ 2 มีความเหมาะสมมากที่สุด รองลงมาคือวัตถุประสงค์ข้อที่ 4 และ 3 ตามลำดับ

1.2 การบ่งบอกถึงคุณลักษณะของผู้สำเร็จการศึกษา พบว่ากลุ่มอาจารย์ผู้สอนและคณะกรรมการบริหารหลักสูตรทั้งหมด มีความเห็นว่า วัตถุประสงค์หลักสูตรสามารถบ่งบอกคุณลักษณะผู้สำเร็จการศึกษาในด้านความรู้ ด้านคุณลักษณะ บัณฑิต และด้านความสามารถในการนำความรู้ไปปฏิบัติได้อย่างชัดเจนในระดับมากที่สุด ส่วนกลุ่มผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่า วัตถุประสงค์หลักสูตรสามารถบ่งบอกคุณลักษณะผู้สำเร็จการศึกษาในด้านความรู้ และด้านคุณลักษณะบัณฑิตได้อย่างชัดเจนในระดับมากที่สุด รองลงมาได้แก่ด้านความสามารถในการนำความรู้ไปปฏิบัติ และสำหรับกลุ่มนักศึกษาปัจจุบันมีความเห็นว่าวัตถุประสงค์หลักสูตรสามารถบ่งบอกคุณลักษณะผู้สำเร็จการศึกษาในด้านความสามารถในการนำความรู้ไปปฏิบัติและด้านคุณลักษณะบัณฑิตได้อย่างชัดเจนในระดับมากที่สุด รองลงมาได้แก่ด้านความรู้ ตามลำดับ

1.3 การนำวัตถุประสงค์ไปปฏิบัติ พบว่า กลุ่มอาจารย์ผู้สอนและคณะกรรมการบริหารหลักสูตรทั้งหมด มีความเห็นว่าวัตถุประสงค์หลักสูตรสามารถนำไปปฏิบัติได้ในระดับมากที่สุด ส่วนกลุ่มผู้เชี่ยวชาญและกลุ่มนักศึกษาปัจจุบัน มีความเห็นว่า วัตถุประสงค์หลักสูตรสามารถนำไปปฏิบัติได้ในระดับมาก

2. โครงสร้างหลักสูตร พบว่าผู้เชี่ยวชาญ คณะกรรมการบริหารหลักสูตร และอาจารย์มีความเห็น

สอดคล้องกันว่าโครงสร้างหลักสูตรมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด รองลงมาได้แก่กลุ่มนักศึกษาปัจจุบันที่โครงสร้างหลักสูตรมีความเหมาะสมในระดับมาก เนื่องจากโครงสร้างหลักสูตรและเนื้อหาวิชาของหลักสูตรมีความหลากหลายและผสมผสานทั้งในเรื่องแนวคิด ทฤษฎี วิธีการวิเคราะห์ การฝึกประสบการณ์ และการวิจัยทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ ซึ่งสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานได้จริง ทำให้เกิดทักษะในการประยุกต์ศาสตร์ต่างๆ เพื่อการพัฒนาประเทศ โดยมีข้อสรุปจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ดังนี้

2.1 ความเหมาะสมของการกำหนดสัดส่วนหมวดวิชา/รายวิชา/ลักษณะวิชา พบว่า ผู้เชี่ยวชาญ คณะกรรมการบริหารหลักสูตร และอาจารย์มีความเห็นสอดคล้องกันว่ากำหนดสัดส่วนหมวดวิชา/รายวิชา/ลักษณะวิชามีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด รองลงมาได้แก่กลุ่มนักศึกษาปัจจุบันที่เห็นว่าโครงสร้างหลักสูตรมีความเหมาะสมในระดับมาก ทั้งนี้จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญได้ให้ข้อเสนอแนะว่าควร มีการเพิ่มรายวิชาที่สอดคล้องกับประชาคมอาเซียน และควรกำหนดข้อแตกต่างในการทำวิทยานิพนธ์ในหลักสูตรแบบ 1 (48) หน่วยกิต และ หลักสูตรแบบ 2 (36) หน่วยกิต ให้ชัดเจน เพื่อให้หลักสูตรมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

2.2 ความเหมาะสมของการกำหนดหน่วยกิตของหลักสูตร พบว่าผู้เชี่ยวชาญ คณะกรรมการบริหารหลักสูตร และอาจารย์มีความเห็นสอดคล้องกันว่ากำหนดสัดส่วนหมวดวิชา/รายวิชา/ลักษณะวิชา มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด รองลงมาได้แก่กลุ่มนักศึกษาปัจจุบันที่เห็นว่าโครงสร้างหลักสูตรมีความเหมาะสมในระดับมาก

2.3 ความเหมาะสมของรายวิชาในหลักสูตร พบว่า ผู้เชี่ยวชาญ คณะกรรมการบริหารหลักสูตร อาจารย์ และนักศึกษาปัจจุบัน มีความเห็นสอดคล้องกันว่ากำหนดสัดส่วนหมวดวิชา/รายวิชา/ลักษณะวิชา มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด โดยมี

ข้อสรุปจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ดังนี้

2.3.1 รายวิชาบังคับพื้นฐาน พบว่า ทั้งกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ คณะกรรมการบริหารหลักสูตร อาจารย์และนักศึกษาปัจจุบัน มีความเห็นว่าเนื้อหาวิชา ในรายวิชาบังคับพื้นฐานมีความเหมาะสม โดยเฉพาะ ในรายวิชา 464 501 ระเบียบวิธีการวิจัย และรายวิชา 464 311 หลักพัฒนศึกษา

2.3.2 รายวิชาบังคับสาขาวิชาเอก พบว่าทั้งกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ คณะกรรมการบริหาร หลักสูตร อาจารย์ และนักศึกษาปัจจุบัน มีความเห็นว่า เนื้อหาวิชาในรายวิชาบังคับสาขาวิชาเอกมีความ เหมาะสม โดยเฉพาะในรายวิชา 464 526 การจัดการ ความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น รายวิชา 464 527 สังคม วิทยาเพื่อการพัฒนาประเทศ และรายวิชา 464 505 การ จัดการศึกษาเพื่อการพัฒนาประเทศ แต่จากการ สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญได้ให้ข้อเสนอแนะว่าควรปรับ เพิ่มเติมสาระด้านภูมิสังคม เศรษฐศาสตร์กับการศึกษา ในส่วนของการลงทุน ความคุ้มทุน คุ่มค่า ผลกระทบของ โครงการพัฒนาต่างๆ กับสภาพแวดล้อมและโครงการ

พัฒนาที่น่าสนใจของกลุ่มประเทศอาเซียนเพื่อให้มี ความเหมาะสมยิ่งขึ้น

2.3.3 รายวิชาเลือก พบว่าทั้งกลุ่ม ผู้เชี่ยวชาญ คณะกรรมการบริหารหลักสูตร อาจารย์ และนักศึกษาปัจจุบัน มีความเห็นว่าเนื้อหาวิชาในราย วิชาเลือกมีความเหมาะสม โดยเฉพาะในรายวิชา 464 524 การศึกษาอิสระ และรายวิชา 464 523 ปฏิบัติการ ทางพัฒนศึกษา

ตอนที่ 2 ผลการประเมินปัจจัยนำเข้า

ผู้เชี่ยวชาญ คณะกรรมการบริหารหลักสูตร อาจารย์ และนักศึกษามีความคิดเห็นเกี่ยวกับด้าน ทรัพยากรที่ใช้ในการดำเนินการตามหลักสูตรของ หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิตสาขาวิชาพัฒนศึกษาแตก ต่างกัน โดยผู้เชี่ยวชาญ คณะกรรมการบริหารหลักสูตร และอาจารย์มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ในขณะที่นักศึกษามีความคิดเห็นในระดับมาก โดยมี รายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 3 แสดงผลการประเมินปัจจัยนำเข้า

รายการประเมินปัจจัยนำเข้า	ผู้เชี่ยวชาญ (N=3)			คณะกรรมการบริหาร หลักสูตร (N=4)			อาจารย์ (N=6)			นักศึกษา (N=51)		
	Mean	S.D.	แปลความ	Mean	S.D.	แปลความ	Mean	S.D.	แปลความ	Mean	S.D.	แปลความ
1. ปัจจัยสนับสนุนในหลักสูตร	4.50	.66	มากที่สุด	4.88	.10	มากที่สุด	4.79	.39	มากที่สุด	3.92	.72	มาก
2. สิ่งที่เกี่ยวข้องในหลักสูตร	-	-	-	5.00	.00	มากที่สุด	4.83	.41	มากที่สุด	4.45	.59	มาก
3. การบริหารหลักสูตร	-	-	-	5.00	.00	มากที่สุด	4.83	.41	มากที่สุด	-	-	-

1. การประเมินด้านปัจจัยสนับสนุนในหลักสูตร

ผู้เชี่ยวชาญ คณะกรรมการบริหารหลักสูตรและอาจารย์มีความคิดเห็นเกี่ยวกับด้านทรัพยากรที่ใช้ในการดำเนินการตามหลักสูตรว่ามีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ส่วนนักศึกษาปัจจุบันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับด้านทรัพยากรที่ใช้ในการดำเนินการตามหลักสูตรว่ามีความเหมาะสมในระดับมาก และจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ คณะกรรมการบริหารหลักสูตร อาจารย์ และนักศึกษาปัจจุบัน พบว่ามีข้อเสนอแนะที่สอดคล้องกันคือ ควรมีการพัฒนาอุปกรณ์ด้านเทคโนโลยีที่ส่งเสริมการเรียนรู้ เช่น เครื่องคอมพิวเตอร์ให้มีความทันสมัยมากยิ่งขึ้น และปรับปรุงระบบเครือข่ายการใช้อินเทอร์เน็ตความเร็วสูงภายในภาควิชา นอกจากนี้ควรมีการขยายพื้นที่ในส่วนของการประชุมกลุ่มย่อย เช่น การมีห้องประชุมสำหรับนักศึกษา เป็นต้น

2. การประเมินด้านสิ่งที่เกี่ยวข้องในหลักสูตร

- **ด้านคุณลักษณะผู้สอน** พบว่าคณะกรรมการบริหารหลักสูตร มีความคิดเห็นด้านคุณลักษณะผู้สอนว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ในขณะที่นักศึกษามีความคิดเห็นถึงความเหมาะสมดังกล่าวในระดับมาก โดยเมื่อพิจารณารายชื่อ พบว่ามีความเหมาะสมของคุณลักษณะผู้สอนด้านทักษะ/การปฏิบัติมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด รองลงมาคือ ความเหมาะสมในการจัดการเรียนการสอน และความเหมาะสมของคุณลักษณะผู้สอนด้านคุณลักษณะ/ความประพฤติตามลำดับ แต่จากการสัมภาษณ์นักศึกษาปัจจุบันได้ให้ความเห็นว่า ควรมีการเพิ่มจำนวนอาจารย์เพื่อให้เพียงพอต่อการให้คำปรึกษาด้านวิทยานิพนธ์ของนักศึกษาด้วย

- **ด้านคุณลักษณะของผู้เรียนก่อนและ/หรือระหว่างเรียนในหลักสูตร** พบว่าคณะกรรมการ

บริหารหลักสูตรและอาจารย์มีความเห็นว่ามีเหมาะสมในระดับมากที่สุด และจากการสัมภาษณ์คณะกรรมการบริหารหลักสูตรและอาจารย์ได้ให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมในเรื่องคุณลักษณะของผู้เรียนว่าควรมีลักษณะเป็นผู้มีวุฒิภาวะสูง ใฝ่รู้ ใฝ่เรียน สามารถทำงานเป็นทีมได้ ควรมีทักษะในด้านงานวิจัย ภาษาต่างประเทศ และการใช้ IT เพื่อการค้นคว้าหาข้อมูลแล้วนำมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ เพื่อเป็นนักคิดและนักบูรณาการศาสตร์ที่มีความสามารถ นอกจากนี้ควรมีการคัดเลือกนักศึกษาโดยพิจารณาคุณสมบัติในเชิงคุณภาพที่มีความเหมาะสมมากกว่าการพิจารณาการคัดเลือกในเชิงปริมาณ

3. ด้านความเหมาะสมของการบริหาร

หลักสูตร พบว่า คณะกรรมการบริหารหลักสูตรและอาจารย์มีความเห็นว่ามีเหมาะสมในระดับมากที่สุด และจากการสัมภาษณ์คณะกรรมการบริหารหลักสูตรและอาจารย์ได้ให้ข้อเสนอแนะว่าควรเพิ่มหลักสูตรหรือโครงการสำหรับผู้บริหารทั้งภาครัฐและเอกชน และควรมีการเพิ่มรายวิชาทางด้านระเบียบวิธีวิจัยขึ้นอีกอย่างน้อย 1 วิชา เพื่อประโยชน์ในการทำวิทยานิพนธ์ของนักศึกษา

ตอนที่ 3 การประเมินด้านกิจกรรมการเรียนรู้ในหลักสูตร

คณะกรรมการบริหารหลักสูตร และนักศึกษามีความคิดเห็นเกี่ยวกับกิจกรรมการเรียนรู้ของหลักสูตร ปรัชญาดุษฎีบัณฑิตสาขาวิชาพัฒนศึกษาแตกต่างกัน โดยคณะกรรมการบริหารหลักสูตรมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ในขณะที่นักศึกษามีความคิดเห็นในระดับมาก โดยมีรายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 4 แสดงผลการประเมินกิจกรรมการเรียนรู้ในหลักสูตร

รายการประเมินกิจกรรมการเรียนรู้ในหลักสูตร	คณะกรรมการบริหารหลักสูตร			นักศึกษา		
	Mean	S.D.	แปลความ	Mean	S.D.	แปลความ
1. ด้านกระบวนการเรียนการสอน	5.00	.00	มากที่สุด	4.36	.62	มาก
2. ด้านการวัดและประเมินผลการศึกษา	5.00	.00	มากที่สุด	4.40	.52	มาก
รวม	5.00	.00	มากที่สุด	4.38	.54	มาก

1. ด้านกระบวนการเรียนการสอน พบว่า คณะกรรมการบริหารหลักสูตรมีความคิดเห็นว่ามี ความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ในขณะที่นักศึกษามี ความคิดเห็นถึงความเหมาะสมดังกล่าวในระดับมาก จากการสัมภาษณ์คณะกรรมการบริหารหลักสูตร และนักศึกษาได้ให้ข้อเสนอแนะว่า ในกระบวนการเรียน การสอน ควรมีการจัดเวทีเสวนาทางวิชาการด้าน การพัฒนาเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางวิชาการร่วมกัน นอกจากนี้ควรให้นักศึกษามีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม มากขึ้น

2. ด้านการวัดและประเมินผลการศึกษา พบว่าคณะกรรมการบริหารหลักสูตรมีความคิดเห็นว่ามี ความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ในขณะที่นักศึกษามี ความคิดเห็นถึงความเหมาะสมดังกล่าวในระดับมาก และจากการสัมภาษณ์คณะกรรมการบริหารหลักสูตร ได้ให้ข้อเสนอแนะในเรื่องเกณฑ์การประเมินผลว่า ให้ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของอาจารย์ผู้สอนว่าควรจะเป็น อิงเกณฑ์หรืออิงกลุ่มทั้งนี้ให้คำนึงถึงจุดมุ่งหมาย ของหลักสูตรเป็นสำคัญ

ตอนที่ 4 การประเมินด้านผลผลิตระหว่าง ทางของหลักสูตร

คณะกรรมการบริหารหลักสูตรและนักศึกษามีความคิดเห็นด้านผลผลิตหลักสูตรทั้งในด้านความ รู้ ทักษะ และเจตคติ/คุณลักษณะ/พฤติกรรมว่ามีความ เหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด และจากการสัมภาษณ์ คณะกรรมการบริหารหลักสูตรและนักศึกษาได้ให้

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมว่า นักศึกษาควรมีคุณลักษณะเป็น นักคิดและนักบูรณาการ สามารถนำความรู้ไปใช้ ประโยชน์ในการพัฒนาตนเองและสังคมได้ มีความใฝ่รู้ ใฝ่เรียน มีความพร้อมในการเรียนรู้ สามารถพัฒนา ความรู้ด้วยตนเองได้ นอกจากนี้ควรมีการจัดเวทีเสวนา แลกเปลี่ยนทางวิชาการอย่างน้อยปีละหนึ่งครั้งเพื่อ เป็นการฝึกทักษะความรู้และการทำงานให้กับนักศึกษา มากยิ่งขึ้น

ตอนที่ 5 การศึกษาสภาพปัญหา อุปสรรค ความต้องการ และข้อเสนอแนะของผู้ที่เกี่ยวข้อง ที่มีต่อการบริหารจัดการหลักสูตร

สภาพปัญหา อุปสรรค ความต้องการ และ ข้อเสนอแนะของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ คณะกรรมการบริหาร หลักสูตร อาจารย์ผู้สอน และนักศึกษา มีรายละเอียด ดังนี้

1. ควรมีจัดการเรียนการสอนเพิ่มเติมในราย วิชาที่เป็นประเด็นทางสังคมปัจจุบัน เช่น การจัดการ ความขัดแย้ง การปรองดอง การบริหารจัดการศึกษา ตามกรอบมาตรฐานการศึกษาระดับอุดมศึกษา (TQF) การศึกษาอาเซียน อนาคตศึกษา (Futurism) รวมทั้ง เรื่องของเทคโนโลยีและระบบเครือข่ายสังคม (Social Network) เป็นต้น

2. ควรจัดให้นักศึกษามีการฝึกทักษะทาง วิชาการสู่ชุมชน ในลักษณะของการปฏิบัติงานโครงการ ร่วมกับชุมชน รวมไปถึงการสร้างเครือข่าย ระหว่าง มหาวิทยาลัยในสาขาที่สอดคล้องกัน เพื่อเพิ่มพูน

ความรู้ในด้านวิชาการ

3. ควรมีการปรับปรุงห้องเรียน/ห้องทำงานของนักศึกษาเพื่อให้มีประสิทธิภาพในการจัดการมากยิ่งขึ้น รวมไปถึงการพัฒนากระบวนการสอนเทคโนโลยีในด้านวิชาการและงานวิจัย เพื่ออำนวยความสะดวกให้กับนักศึกษา

4. ควรมีการประชาสัมพันธ์เผยแพร่องค์ความรู้ที่เป็นศาสตร์ของพัฒนศึกษา เพื่อให้บุคคลภายนอกและสังคมได้รับรู้และมีความเข้าใจยิ่งขึ้น

การอภิปรายผลการวิจัย

1. การประเมินด้านบริบทของหลักสูตร
แยกการประเมินออกเป็น 2 องค์ประกอบดังนี้

1.1 ด้านวัตถุประสงค์ของหลักสูตร

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามพบว่าผู้ประเมินทุกกลุ่มมีความเห็นสอดคล้องกันว่าวัตถุประสงค์ของหลักสูตรทั้ง 5 ข้อ มีความสอดคล้องเหมาะสมกับสภาพการณ์ในปัจจุบัน มีความสอดคล้องกับนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาของชาติ และมีความสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ซึ่งก็สอดคล้องกับผลจากการสัมภาษณ์ที่ผู้ให้ข้อมูลทุกกลุ่มเห็นว่าวัตถุประสงค์ของหลักสูตรมีความเหมาะสม ทั้งนี้เนื่องจากคณะกรรมการบริหารหลักสูตรศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร มีประสบการณ์ในการจัดทำหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา มาก่อนนอกจากนี้ยังได้มีการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลและสภาพแวดล้อมในด้านต่างๆ มีการเชิญผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องมาร่วมวิพากษ์หลักสูตร รวมถึงศึกษาความเป็นไปได้ (Feasibility Study) ในการเปิดหลักสูตรด้วย เพื่อแสดงให้เห็นถึงเหตุผลและความจำเป็นในการผลิตดุษฎีบัณฑิตในหลักสูตรดังกล่าว จากนั้นจึงนำสารสนเทศที่ได้จากการวิเคราะห์มาดำเนินการจัดทำหลักสูตร จึงส่งผลให้วัตถุประสงค์ของหลักสูตรมีความชัดเจน โดยพบว่าผู้ประเมินส่วนใหญ่เห็นว่าวัตถุประสงค์

ประสงค์ของหลักสูตรมีความชัดเจน (ระดับคะแนนความพึงพอใจอยู่ในช่วง 4.45 – 5.00) สามารถบ่งบอกคุณลักษณะของผู้สำเร็จการศึกษาได้อย่างเด่นชัด ทั้งในด้านความรู้ ด้านคุณลักษณะของบัณฑิตและด้านความสามารถในการนำความรู้ไปปฏิบัติ ซึ่งในที่สุดแล้วจากกระบวนการดังกล่าวข้างต้นของคณะกรรมการบริหารหลักสูตรก็ส่งผลให้วัตถุประสงค์ของหลักสูตรมีความเหมาะสมกับการสร้างองค์ความรู้ในสาขาศาสตร์ของการพัฒนา อันเป็นหัวใจสำคัญของการผลิตดุษฎีบัณฑิตในสาขาพัฒนศึกษา ซึ่งผู้ประเมินส่วนใหญ่ทั้ง 4 กลุ่มมีความเห็นสอดคล้องกันว่าหลักสูตรมีความเหมาะสมในการสร้างองค์ความรู้ในสาขาพัฒนศึกษา ทั้งนี้เนื่องจากผู้เรียนสามารถสร้างและนำความรู้ที่ได้รับจากการเรียนไปใช้ในการปฏิบัติงานได้จริงและเหมาะสมกับสภาพการณ์ปัจจุบันที่เปลี่ยนแปลงไป อย่างไรก็ตามผู้เชี่ยวชาญก็ได้ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของหลักสูตรในกรณีที่คณะกรรมการบริหารหลักสูตรมีความประสงค์ที่จะดำเนินการปรับปรุงหลักสูตรว่า ควรจะเน้นให้ความสำคัญในเรื่องของการสร้างดุษฎีบัณฑิตที่มีความพร้อมเพื่อการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ซึ่งจะมีความสอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงที่กำลังจะเกิดขึ้นในสังคมไทย

1.2 ด้านโครงสร้างหลักสูตร ผู้ประเมินทุกกลุ่มมีความเห็นว่าโครงสร้างหลักสูตรทั้งหมดมีความเหมาะสมทั้งในเรื่องของการกำหนดสัดส่วนของหมวดวิชา/รายวิชา/ลักษณะวิชา การกำหนดหน่วยกิตของหลักสูตรและความเหมาะสมของรายวิชา เนื่องจากโครงสร้างหลักสูตรมีการผสมผสานทั้งในเรื่องแนวคิดทฤษฎี วิธีการวิเคราะห์ การฝึกประสบการณ์ และการวิจัยทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ ซึ่งสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานได้จริง ทำให้เกิดทักษะในการประยุกต์ศาสตร์ต่างๆ เพื่อการพัฒนาประเทศ อย่างไรก็ตามผู้เชี่ยวชาญก็ได้ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับโครงสร้างของหลักสูตรในกรณีที่คณะกรรมการบริหารหลักสูตรมีความประสงค์ที่จะดำเนินการปรับปรุง

หลักสูตรว่าควรมีการเพิ่มรายวิชาที่สอดคล้องกับ
ประชาคมอาเซียน และควรกำหนดข้อแตกต่างในการ
ทำวิทยานิพนธ์ในหลักสูตรแบบ 1 (48) หน่วยกิต และ
หลักสูตรแบบ 2 (36) หน่วยกิต ให้ชัดเจน ทั้งในแง่
ของปริมาณและคุณภาพของงานในส่วนของความ
เหมาะสมด้านเนื้อหาวิชาในหลักสูตร พบว่า

- **ความเหมาะสมของเนื้อหาวิชาใน
รายวิชาบังคับพื้นฐาน** โดยผู้ประเมินทุกกลุ่มมีความ
เห็นว่าเนื้อหาวิชาในรายวิชาบังคับพื้นฐานมีความ
เหมาะสม โดยเฉพาะในรายวิชา 464 501 ระเบียบวิธี
วิจัย และรายวิชา 464 311 หลักพัฒนศึกษา ทั้งนี้เนื่อง
จากเป็นเนื้อหาวิชาที่นักศึกษาจำเป็นต้องใช้เป็นความรู้
พื้นฐานในการเรียนในรายวิชาอื่นๆ ต่อไป เนื่องจาก
ผู้เรียนมาจากหลายสาขาวิชา ซึ่งมีความรู้พื้นฐาน
ไม่เหมือนกัน

- **ความเหมาะสมของเนื้อหาวิชาใน
รายวิชาบังคับสาขาวิชาเอก** โดยผู้ประเมินทุกกลุ่ม มี
ความเห็นว่เนื้อหาวิชาในรายวิชาบังคับสาขาวิชาเอกมี
ความเหมาะสม โดยเฉพาะในรายวิชา 464 526 การ
จัดการความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น รายวิชา 464 527
สังคมวิทยาเพื่อการพัฒนาประเทศ และรายวิชา 464
505 การจัดการศึกษาเพื่อการพัฒนาประเทศ เนื่องจาก
เนื้อหาวิชาในรายวิชาดังกล่าว ทำให้ผู้เรียนมีความรู้
ความเข้าใจในศาสตร์ต่างๆ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการ
ศึกษาเพื่อการพัฒนาสังคมอันองค์ความรู้ที่สำคัญของ
หลักสูตร อย่างไรก็ตามผู้ประเมินก็ได้ให้ข้อเสนอแนะ
เกี่ยวกับเนื้อหาวิชาในรายวิชาบังคับสาขาวิชาเอกใน
กรณีที่คณะกรรมการบริหารหลักสูตรมีความประสงค์ที่
จะดำเนินการปรับปรุงหลักสูตรว่าควรจะมีการเพิ่มราย
วิชาที่จะช่วยพัฒนาความรู้ด้านภูมิสังคม เศรษฐศาสตร์
กับการศึกษา ในส่วนของการลงทุน ความคุ้มทุน คุ่มค่า
ผลกระทบของโครงการพัฒนาต่างๆกับสภาพแวดล้อม
และโครงการพัฒนาที่น่าสนใจของกลุ่มประเทศอาเซียน
เพื่อให้มีความเหมาะสมยิ่งขึ้น

- **ความเหมาะสมของเนื้อหาวิชาใน**

รายวิชาเลือก โดยผู้ประเมินทุกกลุ่ม มีความเห็นว่า
เนื้อหาวิชาในรายวิชาบังคับสาขาวิชาเอกมีความเหมาะสม
โดยเฉพาะในรายวิชา 464 524 การศึกษาอิสระ และ
รายวิชา 464 523 ปฏิบัติการทางพัฒนศึกษา เพราะราย
วิชาเลือกต่างๆ เหล่านี้สามารถทำให้ผู้เรียนมีได้มีโอกาส
ค้นคว้า ทำความเข้าใจอย่างลึกซึ้งในประเด็นที่ตนเอง
สนใจ และสามารถนำความรู้ที่ได้ไปใช้ในการทำ
วิทยานิพนธ์ต่อไปได้อย่างเหมาะสม ในกรณีที่คณะกรรมการ
บริหารหลักสูตรมีความประสงค์ที่จะดำเนินการปรับ
ปรุงหลักสูตรว่าควรจะมีการ เพิ่มรายวิชาทางด้านรัฐ
ศาสตร์และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา เพื่อเป็น
การพัฒนาองค์ความรู้ให้ครอบคลุมทั้งเศรษฐกิจ สังคม
การศึกษาและการเมืองการปกครอง เพื่อให้หลักสูตรมี
ความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

2. การประเมินด้านปัจจัยสนับสนุนใน หลักสูตร

ผู้ประเมินทุกกลุ่มมีความเห็นสอดคล้องกันว่า
อุปกรณ์ สื่อวัสดุการเรียนการสอน และสถานที่ รวมทั้ง
หนังสือ ตำรา วารสาร และเอกสารประกอบการสอน
มีความเหมาะสม แต่จากการสัมภาษณ์พบว่ากลุ่ม
นักศึกษาระดับดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา ได้ให้
ข้อเสนอแนะให้ปรับปรุงอุปกรณ์ด้านเทคโนโลยี
สารสนเทศ เช่น คอมพิวเตอร์และระบบเครือข่าย
อินเทอร์เน็ต ให้มีความเหมาะสมกับสภาพปัจจุบัน
เนื่องจากในปัจจุบันการแสวงหาความรู้ทางด้านวิชาการ
โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสืบค้นข้อมูลต่างๆ นั้น นิยมสืบ
ค้นจากฐานข้อมูลบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ซึ่งมีความ
สะดวก รวดเร็ว การมีความพร้อมในด้านเทคโนโลยี
สารสนเทศเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมให้นักศึกษาเข้าถึง
องค์ความรู้ต่างๆ ได้อย่างถูกต้อง สะดวก รวดเร็ว อันเป็น
การอำนวยความสะดวกให้กับนักศึกษา นอกจากนี้ควร
มีการปรับปรุงพื้นที่ในส่วนของห้องเรียนให้เหมาะสมกับ
การใช้งานในลักษณะของห้องประชุมหรือห้องบริการใน
ด้านสารสนเทศต่างๆ อันเป็นการสร้างบรรยากาศแห่ง
การเรียนรู้ให้กับนักศึกษาเพื่อใช้ในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้

3. การประเมินด้านสิ่งที่เกี่ยวข้องในหลักสูตร

แยกการประเมินออกเป็น 3 องค์ประกอบดังนี้

3.1 ด้านคุณลักษณะผู้สอน ผู้ประเมินทุกกลุ่มมีความเห็นสอดคล้องกันว่าคุณสมบัตินักเรียนมีความเหมาะสม เนื่องจากอาจารย์มีคุณลักษณะและพฤติกรรมที่เหมาะสม มีความรู้และความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ให้นักศึกษา แต่อยากให้มีจำนวนอาจารย์เพื่อให้เพียงพอต่อการให้คำปรึกษาด้านวิทยานิพนธ์ของนักศึกษา

3.2 ด้านคุณลักษณะของผู้เรียนก่อนและ/หรือระหว่างเรียนในหลักสูตร ผู้ประเมินทุกกลุ่มมีความเห็นสอดคล้องกันว่านักศึกษามีคุณลักษณะที่เหมาะสมกับการเรียน มีความสนใจ ตั้งใจ และมุ่งมั่นในการศึกษา และยอมรับฟังความคิดเห็นของอาจารย์และเพื่อนนักศึกษา ทั้งนี้เนื่องจากคณะกรรมการบริหารหลักสูตรมีการกำหนดคุณสมบัติของผู้เรียนและกระบวนการคัดเลือกไว้อย่างชัดเจน แต่อย่างไรก็ตามผู้เชี่ยวชาญก็ได้ให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมในเรื่องคุณลักษณะของผู้เรียนและกระบวนการคัดเลือกว่า ควรมีลักษณะเป็นผู้มีวุฒิภาวะสูง มีทักษะในด้านภาษา วิจัย ภาษาต่างประเทศ และการใช้ IT เพื่อการค้นคว้าหาข้อมูลแล้วนำมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ เพื่อเป็นนักคิดและนักบูรณาการศาสตร์ที่มีความสามารถ และควรมีการคัดเลือกนักศึกษาโดยพิจารณาคุณสมบัติในเชิงคุณภาพที่มีความเหมาะสมมากกว่าการพิจารณาการคัดเลือกในเชิงปริมาณ

3.3 ด้านความเหมาะสมของการบริหารหลักสูตร ผู้ประเมินทุกกลุ่มมีความเห็นสอดคล้องกันว่าการบริหารหลักสูตรทั้งในด้านทรัพยากร ด้านบุคลากรและด้านการบริการวิชาการมีความเหมาะสม ในลักษณะที่เป็นสหวิทยาการ โดยผู้เชี่ยวชาญได้ให้ข้อเสนอแนะในเรื่องคุณลักษณะของการรับนักศึกษาว่า ควรมุ่งเน้นที่คุณภาพของนักศึกษาเป็นหลัก

4. การประเมินด้านกิจกรรมการเรียนในหลักสูตร แยกการประเมินออกเป็น 2 องค์ประกอบ

ดังนี้

4.1 ด้านกระบวนการเรียนการสอน

ผู้ประเมินทุกกลุ่มมีความเห็นสอดคล้องกันว่าการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมทั้งในด้านการวางแผน การเรียนการสอน กิจกรรมการเรียนการสอน ความสอดคล้องของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนกับวัตถุประสงค์ของหลักสูตร เนื่องจากมีการจัดการเรียนการสอนด้วยวิธีการที่หลากหลาย ทั้งการเรียนการสอนในชั้นเรียน การลงภาคสนามเพื่อฝึกปฏิบัติ และการศึกษาดูงานทำให้ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงความรู้ทางวิชาการที่ได้ศึกษามากับการปฏิบัติจริงได้อย่างเหมาะสม รวมทั้งมีการปลูกฝังคุณธรรมและค่านิยมที่ดีงามให้กับผู้เรียน อย่างไรก็ตามจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญได้ให้ข้อเสนอแนะในการเรียนการสอนเพิ่มเติมว่าควรมีการจัดเวทีเสวนาทางวิชาการด้านการพัฒนาเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางวิชาการร่วมกัน นอกจากนี้ควรให้นักศึกษามีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมกับชุมชนมากขึ้น เพื่อให้ดุษฎีบัณฑิตมีคุณลักษณะที่สอดคล้องกับอุดมการณ์ของหลักสูตรมากยิ่งขึ้น

4.2 ด้านการวัดและประเมินผลการศึกษา

ผู้ประเมินทุกกลุ่มมีความเห็นสอดคล้องกันว่าการประเมินผลการศึกษา โดยเฉพาะในเรื่องวิธีการในการวัดและประเมินผลการเรียน โดยกลุ่มคณะกรรมการบริหารหลักสูตรได้ให้ข้อเสนอแนะในเรื่องเกณฑ์การประเมินผลว่าควรที่จะขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของอาจารย์ผู้สอนว่าควรจะเป็นอิงเกณฑ์หรืออิงกลุ่ม โดยคำนึงถึงจุดมุ่งหมายของหลักสูตรเป็นสำคัญ

5. การประเมินด้านผลผลิตระหว่างทางของหลักสูตร

กลุ่มคณะกรรมการบริหารหลักสูตร และอาจารย์ผู้สอน มีความเห็นสอดคล้องกันว่า ผลผลิตของหลักสูตรทั้งในด้านความรู้/ความสามารถในเนื้อหา ด้านคุณลักษณะ/ความประพฤติ และด้านทักษะ/การปฏิบัติ มีความเหมาะสม สอดคล้องกับความคิดเห็นของนักศึกษาปัจจุบันที่มองว่า หลักสูตรดังกล่าวเป็น

ประโยชน์อย่างมากในการช่วยพัฒนา ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดการพัฒนา ส่งเสริมให้ผู้เรียนเป็นนักคิดและนักบูรณาการ สามารถนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาตนเองและสังคมได้ จากการสัมภาษณ์คณะกรรมการบริหารหลักสูตรและนักศึกษาได้ให้ข้อเสนอแนะว่า นักศึกษาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา ควรมีคุณลักษณะเป็นนักคิดและนักบูรณาการ สามารถนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาตนเองและสังคมได้ ใฝ่รู้ใฝ่เรียนมีความพร้อมในการเรียนรู้ สามารถพัฒนาความรู้ด้วยตนเองได้ นอกจากนี้ควรมีการจัดเวทีเสวนาแลกเปลี่ยนทางวิชาการเพื่อเป็นการฝึกทักษะความรู้และการทำงานให้กับนักศึกษามากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. จากผลการประเมินด้านบริบทของหลักสูตรพบว่าวัตถุประสงค์ของหลักสูตรในปัจจุบันทุกข้อมีความชัดเจน เหมาะสมกับสภาพการณ์ในปัจจุบัน มีความสอดคล้องกับนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาของชาติ และมีความสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ซึ่งวัตถุประสงค์ของหลักสูตรยังคงสามารถใช้ได้ต่อไป แต่อย่างไรก็ตามหากคณะกรรมการบริหารหลักสูตรมีความประสงค์ที่จะดำเนินการปรับปรุงหลักสูตรก็อาจจะทบทวนวัตถุประสงค์ของหลักสูตรในเรื่องของการสร้างคุณลักษณะที่มีความพร้อมเพื่อการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน เพื่อสอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงที่กำลังจะเกิดขึ้นในสังคมไทย

2. จากผลการวิจัยที่พบว่าในปัจจุบันกลุ่มผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่าการเรียนหลักสูตรแบบ 1 ที่มีโครงสร้างหน่วยกิตของการทำวิทยานิพนธ์ 48 หน่วยกิตนั้น จะต้องเป็นผลงานที่มีความเข้มข้นทางวิชาการมากกว่าการเรียนหลักสูตรแบบ 2 ที่มีโครงสร้างหน่วยกิตของการทำวิทยานิพนธ์ 36 หน่วยกิต ดังนั้นจึงควรมีการสร้างมาตรฐานหรือข้อกำหนดที่ชัดเจนของการทำวิทยานิพนธ์ 48 หน่วยกิต เพื่อให้เกิดความชัดเจน

และเหมาะสม

3. จากผลการวิจัยในส่วนของสภาพปัญหา อุปสรรค ความต้องการ และข้อเสนอแนะของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ คณะกรรมการบริหารหลักสูตร อาจารย์ผู้สอน และนักศึกษา ที่พบว่าควรมีจัดการเรียนการสอนเพิ่มเติมในรายวิชาที่เป็นประเด็นทางสังคมปัจจุบัน ดังนั้นคณะกรรมการบริหารหลักสูตรควรพิจารณาความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการเปิดสอนรายวิชาเลือกต่างๆ เพื่อให้ตอบสนองความต้องการของผู้เรียน ทั้งนี้อาจจะทำการเปิดรายวิชาเลือกโดยมีการสับเปลี่ยนหมุนเวียนตามความสนใจของผู้เรียนและความเหมาะสมในแต่ละภาคเรียน

4. จากผลการวิจัยในส่วนของสภาพปัญหา อุปสรรค ความต้องการ และข้อเสนอแนะของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ คณะกรรมการบริหารหลักสูตร อาจารย์ผู้สอน และนักศึกษา ที่พบว่าควรจัดให้นักศึกษามีการฝึกทักษะทางวิชาการสู่ชุมชน ในลักษณะของการปฏิบัติงานโครงการร่วมกับชุมชน รวมไปถึงการสร้างเครือข่ายระหว่างมหาวิทยาลัยในสาขาที่สอดคล้องกัน เพื่อเพิ่มพูนความรู้ในด้านวิชาการ ดังนั้นคณะกรรมการบริหารหลักสูตรควรพิจารณาจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นการฝึกปฏิบัติ เพื่อให้ผู้เรียนมีความเข้าใจในเนื้อหาวิชาทั้งในเชิงทฤษฎีและปฏิบัติ และยังช่วยสนับสนุนภารกิจของคณะและมหาวิทยาลัยในด้านการบริการวิชาการสู่ชุมชน

5. จากผลการวิจัยในส่วนของสภาพปัญหา อุปสรรค ความต้องการ และข้อเสนอแนะของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ คณะกรรมการบริหารหลักสูตร อาจารย์ผู้สอน และนักศึกษา ที่พบว่าควรมีการปรับปรุงห้องเรียน/ห้องทำงานของนักศึกษาเพื่อให้มีประสิทธิภาพในการจัดการมากยิ่งขึ้น รวมไปถึงการพัฒนากระบวนการสอนเทคโนโลยีในด้านวิชาการและงานวิจัย เพื่ออำนวยความสะดวกให้กับนักศึกษา ดังนั้นคณะกรรมการบริหารหลักสูตรจึงควรทำการสำรวจความพึงพอใจและความต้องการของนักศึกษาและอาจารย์ผู้สอนเกี่ยวกับ

ห้องเรียน/ห้องทำงานของนักศึกษารวมถึงระบบสารสนเทศในด้านวิชาการและงานวิจัย เพื่อเป็นสารสนเทศในการวางแผนแก้ไขปรับปรุงให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้ที่เกี่ยวข้องและมีความเหมาะสมในเรื่องงบประมาณต่อไป

บรรณานุกรม

- กาญจนา คุณารักษ์. (2540). **หลักสูตรและการพัฒนา**. นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์. (2539). **การพัฒนาหลักสูตรหลักการและแนวปฏิบัติ**. กรุงเทพฯ: อลีนเพรส.
- อภาร บัวศรี. (2542). **ทฤษฎีหลักสูตรการออกแบบและพัฒนา**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: บริษัท ธนชาการพิมพ์ จำกัด.
- พรทิพย์ ไชยโส. (2552). **การประเมินหลักสูตรหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ศึกษา หลักสูตร 5 ปีภาควิชาการศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์**. รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- วิชัย วงษ์ใหญ่. (2537). **กระบวนการพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอนภาคปฏิบัติ**. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- วิชัย วงษ์ใหญ่. (2543). **การพัฒนาหลักสูตรระดับอุดมศึกษา**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชวนพิมพ์.
- วิชัย ดิสสระ. (2535). **การพัฒนาหลักสูตรและการสอน**. กรุงเทพฯ: ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- ศิริชัย กาญจนวาสี. (2543). **เทคนิคการประเมินหลักสูตร**. นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- สมหวัง พิธิยานุวัฒน์. (2544). **วิธีวิทยาการประเมิน**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: บริษัทเท็กซ์แอนด์เจอร์นัลพับลิเคชั่น จำกัด.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2555). **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบเอ็ด พ.ศ.2555 – 2559**. กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี.

สุมิตร คุณานุกร. (2523). **หลักสูตรและการสอน**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์รุ่งเรืองธรรม.

สันต์ ธรรมบำรุง. (2527). **หลักสูตรและการบริหารหลักสูตร**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา.

สุรพล ไมยวงษ์. (2536). **การประเมินผลหลักสูตรการฝึกอบรมนายอำเภอของวิทยาลัยการปกครอง กรมการปกครอง**. กรุงเทพมหานคร: วิทยาลัยการปกครอง. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

Beauchamp, G.A. (1981). **Curriculum Theory**. Illinois: The Kagg Press, Wilmette.

Best, J. W. (1981). **Research in Education**. New Jersey: Prentice Hall.

BLOOM B S. (1956). **Taxonomy of Educational Objectives, the classification of Educational goals – Handbook I: Cognitive Domain**. New York: McKay.

Doll, Ronald C. (1996). **Curriculum Improvement : Decision Making and Process**. 9th ed. Boston: Allyn & Bacon A Simon & Schuster Company.

Sowell, Evelyn J. (1996). **Curriculum: An Integrative Introduction**. New Jersey: Prentice-Hall, Inc.

Stufflebeam, D.L., G.F. Madaus and M.S. Scriven. (1971). **Educational evaluation and Decision-Making**. Illinois: Peacock Publisher Ince.

Taba, H. (1962). **Curriculum Development Theory and Practice**. New York: Harcourt Brace & World, Inc.

Tawney, D. (1976). **Curriculum Evaluation Today: Trends and Implications**. London: Macmillan Education.